

LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
PAREIŠKIMŲ PAGAL EUROPOS SĄJUNGOS BEI EUROPOS ATOMINĖS ENERGIJOS
BENDRIJOS IR JUNG TINĖS DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS
KARALYSTĖS PREKYBOS IR BENDRADARBIAVIMO SUSITARIMĄ“ NR. XIV-164
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos pareiškimų pagal Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą“ Nr. XIV-164 (toliau – Įstatymas) pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant pakeisti Lietuvos Respublikos pareiškimus, padarytus, remiantis Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimu (toliau – Susitarimas), pagal Susitarimo 598 straipsnio c punktą ir 603 straipsnio 2 dalį. Kartu Įstatymo projektu atliekami techniniai pakeitimai – Įstatyme pakeičiamos visos nuorodos į Susitarimo nuostatas, po Susitarimo sudarymo pasikeitus jo straipsnių numeracijai.

Europos Sąjungos (ES) vardu Susitarimas¹ buvo pasirašytas 2020 m. gruodžio 30 d. su sąlyga, kad jis bus sudarytas vėliau, tačiau jis pradėtas laikinai taikyti nuo 2021 m. sausio 1 d. Atsižvelgiant į tai, iš karto po Susitarimo pasirašymo 2021 m. sausio 14 d. Įstatymu buvo padaryti Lietuvos Respublikos pareiškimai pagal Susitarimą. Susitarimas įsigaliojo 2021 m. gegužės 1 d. Pažymėtina, kad 2021 m. balandžio 30 d. paskelbtame autentiškame ir galutiniame Susitarimo tekste² Susitarimo straipsnių numeracija buvo pakeista. Atsižvelgiant į tai, Įstatyme yra būtina pakeisti visas nuorodas į Susitarimo nuostatas.

Susitarimu, *inter alia*, yra sukurta procedūra, panaši į Europos arešto orderio³, kurią taikant supaprastintas ieškomų asmenų, kurių atžvilgiu yra pradėtas baudžiamasis persekiojimas, ar asmenų, pasislėpusių nuo laisvės atėmimo bausmės vykdymo, perdavimas tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Jungtinės Karalystės.

Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkte vykdančiąja teismine institucija pagal Susitarimo 598 straipsnio c punktą nurodytas Vilniaus apygardos teismas, kadangi Vilniaus apygardos teismas priima sprendimus dėl Europos arešto orderio ir ekstradicijos prašymų vykdymo, kaip nurodyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 73 straipsnyje. Tačiau vykdančiąjai teisminei institucijai pagal Susitarimą priskiriama ne tik sprendimo dėl arešto orderio priėmimo funkcija (Susitarimo 613 straipsnio 1 dalis), bet ir kitos papildomos, su arešto orderių vykdymu susijusios funkcijos, pavyzdžiui, arešto orderio gavimas (Susitarimo 607 straipsnis), asmens apklausos vykdymas (Susitarimo 612 straipsnis), sprendimo dėl asmens laikino perdavimo priėmimas (Susitarimo 622 straipsnio 2 dalis) ir kt. Pažymėtina, kad analogiško instrumento Europos arešto orderio vykdymo atveju dalį šių funkcijų pagal BPK 71¹-77 straipsnių nuostatas atlieka ne Vilniaus apygardos teismas, o Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra. Pavyzdžiui, Generalinė prokuratūra gauna Europos arešto orderius (BPK 73 straipsnio 1 dalis; analogiška funkcija vykdančiąjai teisminei institucijai nurodyta Susitarimo 607 straipsnyje), kreipiasi į kompetentingą Lietuvos Respublikos instituciją dėl leidimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn (BPK 71¹ straipsnio 5 dalis; Susitarimo 618 straipsnio 3 dalis), sprendžia dėl baudžiamosios atsakomybės ribų išplėtimo (BPK 71¹ straipsnio 7 dalis; Susitarimo 625 straipsnio 4 dalis), užtikrina daiktų ir dokumentų, turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti, ir asmens, dėl kurio išduotas arešto

¹ Pasirašyto Susitarimo tekstas Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje paskelbtas 2020 m. gruodžio 31 d. (OL L 444, p. 14–1462).

² Autentiškas ir galutinis Susitarimo tekstas Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje paskelbtas 2021 m. balandžio 30 d. (OJ L 149, p. 10–2539), kuriuo pakeista Susitarimo nuostatų numeracija.

³ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos.

orderis, nusikalstamu būdu įgyto turto paėmimą ir perdavimą kitai valstybei (BPK 71¹ straipsnio 8 dalis; Susitarimo 627 straipsnis), tariausi su kitos valstybės institucija dėl asmens perdavimo vėlesnės datos (BPK 76 straipsnio 2, 3 dalys; Susitarimo 621 straipsnio 3, 4 dalys), priima sprendimą dėl laikino asmens perdavimo (BPK 77 straipsnis; Susitarimo 622 straipsnio 2 dalis) ir kt. Be to, pažymėtina, kad Susitarimo 610 straipsnyje numatyta sprendimo dėl kardomųjų priemonių asmeniui skyrimo funkcija pagal BPK nuostatas priskirtina apylinkių teismams ir teritorinėms prokuratūroms. Atsižvelgiant į tai, kad Susitarimu apibrėžiamas arešto orderio vykdymo mechanizmas yra iš esmės identiškas Europos arešto orderiui, siekiant teisinio nuoseklumo, kyla poreikis nurodyti, kad ir pagal Susitarimą vykdančiosios teisminės institucijos funkcijas atliktų tos pačios institucijos, kurios atlieka atitinkamas funkcijas pagal BPK Europos arešto orderio vykdymo atveju.

Kartu pažymėtina, kad derinant Įstatymo projektą Generalinė prokuratūra turėjo pastabą dėl Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 4 punkte padaryto Lietuvos Respublikos pareiškimo, kuriame nurodyta, kad, jeigu arešto orderis išduotas baudžiamojo persekiojimo tikslais, Lietuvos Respublikos pilietis perduodamas su sąlyga, kad arešto orderį išdavusiai valstybei priėmus nuosprendį jis bus grąžintas į Lietuvos Respubliką atlikti jam paskirtos su laisvės atėmimu susijusios bausmės, jeigu to prašytų perduotas asmuo arba pareikalautų Generalinė prokuratūra. Kaip nurodė Generalinė prokuratūra garantijos dėl sąlygos, „jeigu <...> pareikalautų Generalinė prokuratūra“, Jungtinė Karalystė nesuteikia, nes nėra galimybės jos įvykdyti. Atsižvelgiant į tai, kad sąlyga „jeigu <...> pareikalautų Generalinė prokuratūra“ santykiyje su Jungtine Karalyste nėra praktikoje taikoma, Įstatymo projektas papildytas siūlymu išbraukti šią sąlygą, kaip perteklinę.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, Įstatymo projektu siūlytina padaryti šiuos pakeitimus:

- 1) patikslinti visas nuorodas į Susitarimo nuostatas;
- 2) pakeisti Įstatymu pagal Susitarimo 598 straipsnio c punktą padarytą Lietuvos Respublikos pareiškimą ir vykdančiosiomis teisminėmis institucijomis nurodyti Vilniaus apygardos teismą ir Generalinę prokuratūrą, o dėl kardomųjų priemonių skyrimo – apylinkių teismus ir teritorines prokuratūras;
- 3) pakeisti Įstatymu pagal Susitarimo 603 straipsnio 2 dalį padarytą Lietuvos Respublikos pareiškimą atsisakant Lietuvos Respublikos piliečio grąžinimo sąlygos „arba pareikalautų Generalinė prokuratūra“.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Teisingumo ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo ir žmogaus teisių politikos grupė (vadovė – Aistė Mikočiūnienė, mob. tel. 8 611 27135, el. paštas aiste.mikociuniene@tm.lt, tiesioginė rengėja – vyresnioji patarėja Indrė Balčiūnienė, mob. tel. 8 602 56854, el. paštas indre.balciuniene@tm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkte vykdančiąja teismine institucija pagal Susitarimo 598 straipsnio c punktą nurodytas Vilniaus apygardos teismas.

BPK IV skyriuje yra nurodyta, kokią atitinkamą vykdančiosios teisminės institucijos funkciją Europos arešto orderio atveju atlieka Vilniaus apygardos teismas, kokią – Generalinė prokuratūra.

BPK 121 straipsnyje nurodyta, kokios institucijos gali skirti kardomasias priemones. Vykdamas Europos arešto orderį, arešto orderį, su pareiškimu dėl kardamosios priemonės – suėmimo – skyrimo į asmens sulaikymo vietos apylinkės teismą kreipiasi apygardos prokuratūros arba apygardos prokuratūros apylinkės prokuratūros prokuroras. Taip pat teritorinės prokuratūros prokuroras gali nuspręsti skirti kitą kardomąją priemonę arba kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją dėl intensyvios priežiūros ar namų arešto skyrimo (BPK 72 straipsnio 5 dalis).

Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodyta, kad, jeigu arešto orderis išduotas baudžiamojo persekiojimo tikslais, Lietuvos Respublikos pilietis perduodamas su sąlyga, kad arešto orderį išdavusiai valstybei priėmus nuosprendį jis bus grąžintas į Lietuvos Respubliką atlikti jam paskirtos

su laisvės atėmimu susijusios bausmės, jeigu to prašytų perduotas asmuo arba pareikalautų Generalinė prokuratūra.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu padaryti Įstatymo pakeitimai sukurtų teises prielaidas sklandesniam teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose su Jungtine Karalyste ir užtikrintų nacionalinės teisės sistemos nuoseklumą:

1) patikslinus nuorodas į Susitarimo straipsnius, būtų išvengta galimų nesklandumų taikant atitinkamas Susitarimo nuostatas;

2) pakeitus Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkte padarytą pareiškimą dėl vykdančios arešto orderį institucijos, t. y. šalia Vilniaus apygardos teismo nurodžius Generalinę prokuratūrą, o dėl kardomųjų priemonių skyrimo – apylinkių teismus ir teritorines prokuratūras, būtų užtikrintas tinkamas bei Europos Sąjungos *acquis* ir nacionalinę teisę atitinkantis Susitarimo taikymas;

3) atsisakius Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 4 punkte Lietuvos Respublikos piliečio grąžinimo sąlygos „arba pareikalautų Generalinė prokuratūra“, nebeliktų perteklinės sąlygos, kuri praktikoje negalima įgyvendinti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus Įstatymo projektą, tiesioginio poveikio kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto įgyvendinimas nesusijęs su verslo sąlygomis ir jo plėtra.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl jie nevertintini Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės aktams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, priimti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas ir sritis

„Susitarimas“, „Lietuvos Respublikos pareiškimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.